

פרשת וירא

גשמיות הזולת - זו הרוחניות שלנו!

גשמיות הזולת - זו הרוחניות שלנו!

והוא יִשָּׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם... וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם... וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה, וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי! אִם בָּא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֵל בָּא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ... אֶקְחָה פֶתַח לְחֵם וְסַעֲדוּ לְבָבְכֶם... וַיִּמְהַר... הָאֵהָלָה אֶל שְׁכֵה, וַיֹּאמֶר... לְוֹשֵׁי וְעֹשֵׂי עֲגוֹת, וְאֵל הַבָּקָר כִּי אֲבָרְכֶם, וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר בֶּן וָטוֹב... וַיִּקַּח חֲמֵאָה וְחֵלֵב וַיִּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לְפָנֶיהֶם, וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הַעֵץ וַיֹּאכְלוּ: (בראשית י"ח א' - ח').

אברהם אבינו נמצא ביום השלישי שאחר ברית המילה, זקן בגיל 99 כולו כאוב וחלוש מהניתוח שעבר ומצבו הגופני נורא, עד כדי כך שה' חמל על בריאותו הרופפת וכוחותיו הדלים של אברהם והוציא חמה מנרתיקה, כדי למנוע מהבריות לצאת לרחוב ולהעסיק את אברהם עם מצוות "הכנסת אורחים".

אך אברהם אבינו לא מוותר! אפילו שבחוץ חם ולוהט והחום החזק שולט ואין סיכוי שאפילו יתוש יצעד ברחובה של עיר, למרות זאת אברהם הזקן החולה והמותש לוקח את ההליכון והמקל סבא וגורר את עצמו לפתח האוהל, ו... יושב ומחכה לאורחים.

השמש ממשיכה לדהור, הזמן חולף ודולף, כולם חנוטים בביתם ומסתתרים מהשרב הכבד, ואברהם הצדיק עדיין ממתין לאורחים. לפתע קורה הלא יאומן! שלושה ערבים עם כפיות עוברים בקרבת מקום. לא אחד, לא שנים, "שלושה". מחמוד החמוד, מוחמד המיוחד, ואחמד הנחמד. אברהם מתרגש מהתגלית המרעישה ופותח בריצה לעברם, לבל יחמיץ את ההזדמנות להכניס אורחים.

ברוך ה' זריזותו של אברהם מניבה תוצאות, הוא מצליח להשיג את הקבוצה ולעצור אותה, והוא פונה לגדול שבהם - ופותח במסע הפצרות ותחנונים: אֲדֹנָי! אִם בָּא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֵל בָּא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ...

שמעתם את הדו שיח? אברהם הענק והנכבד מכנה איזה פלסטיני עם כפייה ושרוואל בתואר "אדון" - ואילו את עצמו בתואר "עבד", וזה עוד לא הכל.

אברהם רץ לעדר ושולף משם שלושה עגלים אבירים ושוחט אותם, הוא מפעיל את התנורים ועושה לחברה על האש, הוא גם דואג להם לקינוח טעים - ואופה לכבודם עוגות, הוא מארגן את כל הכבודה על שולחן מפואר ומושיב סביבו את שלושת הערבושים, וגם אחרי שהכל מוכן וכבר הסתיים מבצע ההכנה הגדול, אברהם לא יושב לנוח, -אלא נשאר לשרת אותם ולפקח שבאמת יאכלו ולא יתביישו... מוחמד! אתה רוצה עוד בשר? אחמד! אתה מגיע לעוגה? מחמוד! נגמר הסחוג...?

בואו נחשוב לרגע כמה זמן ארך המבצע הזה של "הכנסת האורחים" הללו. לשחוט, לצלות, לאפות, להגיש, לשרת... וזה ביום שאברהם חולה מאוד! מי יודע כמה קשה עבד אברהם בשאר הימים, כאשר כל כמה דקות היה מפתיע אותו איזה אורח. ביום... בלילה... באמצע השינה...

ובכן, אין ספק שמגיע לאברהם אבינו צל"ש גדול על מסירות נפשו במצוות הכנסת אורחים, וזה עוזר לכולנו להבין מדוע הוא זכה בתואר הנכבד "עמוד החסד". אלא שלמרות היופי שבאינפורמציה הזו, מיתמרת ועולה כאן קושייה גדולה עד מאוד.

למרות שהסיפור הזה יפה ומרגש, עדיין זה לא מצדיק שהוא ייכנס לתנ"ך וייחקק שם לצמיתות! שהרי

פרשת וירא

התנ"ך אינו "מחסן סיפורים נפלאים" - ולא "אוסף מעשיות מרגשים", ולתוכו נכנס רק מה שמכיל מסרים וחידוקים בעבודת ה'. אם כן מדוע חקקה התורה בין דפיה את סיפורו של אברהם אבינו? מדוע הסיפור הזה אמור לעניין אותנו?

התשובה לחידה הזו נמצאת בדברי הרמב"ן, וזו לשונו הטהורה:

אומר לך כלל... בעניין אברהם יצחק ויעקב, והוא עניין גדול...
"כל מה שאירע לאבות - סימן לבנים", ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים.
ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד.
(רמב"ן בראשית י"ב ו').

הרמב"ן מחכים אותנו בידיעה מאוד בסיסית בפרשה: כאשר אדם קורה בתורה כל מיני סיפורים על אבותינו הקדושים, הלכו, נסעו, נלחמו, טיילו... אל לו להסתכל על הסיפור בתור "היסטוריה גשמית", אלא עליו להבין שמאחרי הסיפור הזה מסתתרת איזו הנהגה קדושה בעבודת ה' - ועליו לדלות מכאן השקפת עולם כיצד להתנהג בחיי היום יום, כדי שכאשר הוא יקלע לסיפור דומה, הוא כבר יידע כיצד הבורא חפץ שינהג.

לאחר שהבנו כהוגן את דברי הרמב"ן הללו, כבר נפתרה לנו השאלה "מדוע התורה מספרת לנו באריכות את הכנסת האורחים המפוארת של אברהם.
משום שהתורה רוצה שנבין ונפנים ונעכל את רוחב ליבו של אברהם אבינו, את תאוותו העזה לסייע לבריות, את מסירות נפשו על "גשמיות ונחות הזולת".
התורה רוצה ללמדנו שאל לו לאדם להסתתר בביתו ולהנות מהשפע שיש לו - ולחכות שהעניים יבואו עד אליו ויתחננו שיעזור להם, אלא עליו לחזר אחר העניים והמסכנים ולהושיט להם יד תומכת, ולמסור נפש על העניין

וגם כשקשה וכואב, (אברהם ביום שלישי לאחר הניתוח), גם אם יש עיסוקים נוספים (אברהם עזב את השכינה והתפנה לאורחיו) גם אם תנאי השטח מכבידים (אברהם ישב בשמש הלוהטת), יהיה מה שלא יהיה, צריך האדם לחשוב על הזולת וטובת הכלל - ולא להתעסק רק בנוחות עצמו.

התורה גם רוצה שכאשר האדם מעניק לזולת - הוא לא ירגיש עליון עליהם, אלא יבין שבסך הכל הוא מבצע את חובתו המוסרית והאלוקית. (אברהם קרא לאורחיו "אדונים", וכינה את עצמו לכבודם בתואר "עבד").

התורה רוצה גם שהאדם יידע שאל לו להעניק לזולת בקמצנות וצמצום בשביל לצאת ידי חובה, אלא עליו להשקיע בהם מעל ומעבר, כפי כוחותיו וגודל ממונו. (אברהם לא כיבד את אורחיו בפרוסת לחם עם ממרח שוקולד, אלא שחט לכבודם שלושה עגלים - כדי להכין שלושה לשונות משובחים.!!!)
התורה רוצה גם שהאדם יכניס אורחים ויטרח למענם בזריזות - וללא עצלות (אברהם פינק את אורחיו בשלמות, ועשה הכל במהירות ובריצה).

את כל זה רוצה התורה שנעכל ונשנן ונפנים - ומשום כך היא האריכה בסיפור הכנסת האורחים של אברהם, כדי להדריכנו כיצד אמור להיראות אדם יהודי.

לא רק שלא יחפש איך לסחוט את הֶבְרָה ולחיות כמה שיותר על חשבון הציבור, לא רק שלא יקח מבית המלון סבונים ומצעים ומגבות "צידה לדרך", לא רק שלא יעשה בעיות בתשלומים לוועד בית, אלא שגם

פרשת וירא

ילמד לתת ולהעניק לזולת מעצמו וממנו ביד רמה ובצורה רחבה, כמו שראינו אצל אברהם אבינו.

אין ספק שהדברים הללו ברורים ומחזקים. אך הבעיה היא שבמבחן המציאות אנחנו נופלים בין הכיסאות - והתנהגותנו לא עולה בקנה אחד עם התנהגותו של אבינו אברהם. מה כוונת המשורר החזן והפיטן?

ברוך ה' הגיע הגיל - וגילי גְלִילִי וגילה גְּוִילִי באו בברית הנישואין, כעבור תקופה נולד להם ילד - והשמחה הייתה רבה. כמו בכל בית מתחיל - גם בבית הזה ההורים היו לארג'ים, הבעל פינק את אשתו, האישה השקיעה בבעלה, ושניהם המטירו על בנם הקטן מכל טוב מצרים. עברו ימים חלפו שנים, הרגשות כהו ונשחקו החושים, וכמו באגדות... עינו וידו וליבו של גילי הצטמקו, הוא כבר לא היה רחום וחנון ורב חסד, נהיה לו קשה להוציא ממון ולהשקיע באשתו ובנו, והוא החל להרצות בפניהם על "הסתפקות במועט ועבודת המידות" - וניסה לחנכם בשיטה הידועה של "פת במלח תאכל, מים במסורה תשתה, על הארץ תישן, וחיי צער תחיה" (אבות ו' ד').

אך הפלא שבכל ההרצאות הללו הוא היה נזכר רק כאשר אשתו ובני ביתו ביקשו ממנו ממון. אבל כאשר הוא היה צריך לפנק את עצמו ולהשקיע בכבודו ירום הודו, או אז היו זמירות חדשות מתנגנות בפיו. זה "הוצאות תלמוד תורה", זה נחוץ לי לעבודת ה'... אני מתכוון לשם שמים...

הרב גילי המתוק, תתבגר! תביט על שורשיך, על אברהם אבינו, רְאֵה כיצד הוא השקיע בשלושה פלסטינאים נטולי זהות, כמה כבוד וכוחות גוף ונפש, ואתה הרי משקיע באשתך, בבן שלך, בנשמות יהודיות, אז למה אתה עושה זאת כמי שכפאו שד ומתוך צמצום?

אל תשכח שכל הברכה בבית מצויה בביתך רק בזכות אשתך (ב"מ נ"ט ע"א), מה גם שיש לך מחויבות לספק לאשתך את "צורכי נפשה" (התחייבת לה זאת בכתובה), כמו כן אל תשכח שהבן שלך הוא פיקדון מאלוקים (מדרש משלי ל"א סימן י'), האין זה מספיק בשביל שתשקיע בנשמות הללו לפחות כמו שהשקיע אברהם אבינו באורחיו הערבים?

אתה יודע מה? עזוב את חשיבותם וייחוסם ומעלתם של בני ביתך. אך לפחות תסתכל עליהם כעל "אורחים קבועים", ותחשוב שאתה מקיים מצוות הכנסת אורחים תמידית. מה יש? תפנק, תעניק, תשקיע, תירתם קצת יותר למען נוחותם... אתה עמוס ואין זמנך פנוי בידך? תאמין שאברהם אבינו היה עמוס יותר ממך. אתה מותש וחלש? אברהם היה אחרי ניתוח וחלש לא פחות ממך. אתה חָטִיאר וקשיש? אברהם היה בגיל מאה. תנאי השטח קשים? אברהם קיים את המצווה למרות השרב הכבד. שורה תחתונה, תהיה ער לזולת ולצורכי בני ביתך, ואל תחפש תירוצים.

בואו נעמיק יותר: מובא בחז"ל "שעשרה הרוגי מלכות" נהרגו כנגד העשרה שהשתתפו במכירת יוסף. ולא מפני שאחי יוסף פשעו במכירה חלילה, אלא "שמידת הדין" מצאה לה מקום להיאחז "דרך מכירת יוסף" - ואכמ"ל. (ומי שסקרן או מעוניין להחכים, ימצא את העניין בהרחבה במדרש, מובא באוצר המדרשים "אייזנשטיין" ערך עשרה הרוגי מלכות).

ובכן, מצאנו במדרש דו שיח שהיה בין שני ענקי עולם בזמן שהוצאו להורג, דו שיח המכיל בתוכו מסר חזק ונוקב - החודר קירות ולב, וזה לשון המדרש:

כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאין ליהרג. אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל: רבי! לְבִי יוצא, שאיני יודע על מה אני נהרג.

פרשת וירא

אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון: [האם] מימיך לא בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו - עד שתהא גומע כוסך או עד שתהא נועל סנדלך או עד שתהא עוטף טליתך?

[והרי] אמרה תורה "אם ענה תענה", אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט...

אמר לו, בדבר הזה ניחמתני רבי.

(מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - פרשה יח).

רבי ישמעאל מגיע למסקנה שהוא מושלם בכל - ואין למידת הדין שום אפשרות להיאחז בו, והוא פורס את כאבו בפני רבי שמעון - במילים הכי כואבות: ליבי יוצא, שאיני יודע על מה אני נהרג!!!

ומה עונה לו רבי שמעון? אולי פעם הגיע אליך מישהו לשאול איזו שאלה בהלכה ועיכבתו מעט עד שהתארגנת - והאדם הזה קצת הצטער מכך, וכעת הבורא תובע ממך את עלבונו וצערו של אותו יהודי.

לא יאומן עד כמה בורא עולם מקפיד על כבודו של כל יהודי! עד כדי כך שאפילו אדם שמשרת ציבור ומקדיש מעצמו למען הכלל - יש עליו תביעה "שלא יעכב" את האדם שלא לצורך, ואפילו לא עיכוב מועט. עד כדי כך שרבי שמעון הודה לרבי.